

Lucian-Zeev HERȘCOVICI

UNU, CINE ȘTIE? EHAD, MI YODEA? CÂNTEC DE PESAH

M-am gândit adeseori la festivitatea ceremoniei de Seder Pesah. O sărbătoare de familie care aniversează ieșirea poporului lui Israel din Egipt, din robie în libertate, prima revoluție din istoria omenirii. Tradiție bine stabilită, incluzând

lectura Hagadei și un ritual menit să amintească faptele: castronul de Seder, participarea copiilor (vestitele întrebări puse de cel mai tânăr dintre comenseni, *Ma niștana*), soția considerată „regina Sederului”, ideea că fiecare este dator să știe că el însuși a ieșit din Egipt, obligația de a prelungi ceremonia până la miezul nopții. Dar cum pot să fie menținuți copiii treji?

În afară de ceremonia consumului de „afikoman”, au fost compuse cântece speciale. Unul dintre ele, în limba ebraică, cu unele cuvinte arameice intercalate, are formă de dialog: *Ehad, mi yodea?* (=Unu, cine știe?), în sens de: cine știe ce semnificație are. Astăzi, este cântat de toți comensanii. În trecut el avea forma de dialog între șeful familiei, care conducea cina de Seder și copiii aflați la masă. El pune întrebarea și unul din copii, care știa răspunsul, îl dădea. Fiecare copil voia să răspundă, pentru a arăta că știe. Forma dialogului era de continuare a numărătorii, de la 1 la 13. Pentru copii era atât o distracție, cât și o formă de remarcare personală, reunind știința cu jocul. Pe lângă metoda de a-i menține treji pe copii, pentru adulți acest dialog era o cale de educație și instruire a acestora. Dialog pentru a menține atenția, dar și ca metodă pedagogică. Îmi amintește de poezia „Trei fețe” de Lucian Blaga: „Copilul râde: „Înțelepciunea și iubirea mea e jocul! Tânăra cântă: *Jocul și-nțelepciunea mea-i iubirea!* Bătrânul tace: *Iubirea și jocul meu e-nțelepciunea!*”. Fiecare număr corespunde unei strofe: cântecul are 13 strofe, semnificația fiecărui număr repetându-se în strofele următoare.

Unu (Unul) este Dumnezeu; doi (două) sunt Tablele Legii; trei sunt tații (strămoșii) lui Israel (Avraham, Ițhak, Iacov); patru sunt mamele lui Israel (Sara, Rivka, Lea, Rahel); cinci sunt cărțile Torei (Humaș, sau Pentateuc); șase sunt părțile învățaturii, Mișnei; șapte sunt zilele săptămânii; opt sunt zilele de la nașterea unui prunc de parte bărbătească până la circumciderea lui, respectiv la intrarea lui în Legământul lui Avraham Avinu; nouă sunt lunile de sarcină ale unei femei, până la naștere; zece sunt cele Zece Porunci primite pe Muntele Sinai; unsprezece sunt stelele visate de Iosef; doisprezece (douăsprezece) sunt triburile lui Israel; treisprezece sunt atributele lui Dumnezeu.

Textul cântecului este bazat atât pe rimă parțială repetată, cât și pe aliterație. Prin repetare, rima este potrivită de la o strofă la alta. Repetarea indică accentuarea elementului. Observăm corespondența între prima și ultima strofă asupra conținutului: prima strofă vorbește de unicitatea lui Dumnezeu, iar ultima strofă despre cele 13 atribute ale Lui. Deci, totul se desfășoară sub conducerea Lui, iar credința este bazată pe cele 13 atribute ale Lui (aici observăm influența filosofiei lui Moses Maimonides, „Rambam”). Prin repetiție inversată, cântecul începe cu ideea unicității lui Dumnezeu și se încheie cu aceeași idee. Fiecare strofă începe cu numărul respectiv și cu întrebarea asupra lui și se încheie cu numărul „unu” și cu răspunsul asupra lui, respectiv cu ideea unicității lui Dumnezeu. Strofele interioare indică elemente legate de credință, de viață, de învățătură a Torei. Strofele nu sunt egale, ci în creștere una după cealaltă, fiecareia adăugându-i-se elementul nou, care se alătură precedentelor, dar nu le înlocuiește, ci le completează. Probabil, la fiecare întrebare, copiii răspundeau adăugând cele spuse dinainte, vrând să arate că știu mai mult.

Encyclopaedia Judaica menționează studii și cercetări asupra acestui cântec. Un aspect interesant este că până în secolul al XIX-lea el nu apărea decât în Hagada de rit așkenaz. Acest fapt i-a făcut pe unii cercetători să creadă că originea cântecului „*Ehad, mi yodea*”? ar fi din Germania, din secolul al XVI-lea. Ei au remarcat similitudinea lui cu un cântec popular pastoral german, *Guter Freund Ich Frage Dich*, al cărui primă strofă se termină cu aceleași cuvinte ca și cântecul de Pesah. În unele Hagadot din secolele XVI-XVIII, prima strofă din acest cântec ebraic este tradusă în germană cu cuvinte identice din cântecul popular german.

Un cântec popular pastoral german care a inspirat un cântec popular liturgic ebraic, păstrat în scris, în cadrul literaturii populare scrise. Un element de folclor călător. Tema creștină originală a fost transformată într-o temă iudaică. Aceasta în privința cuvintelor. Vedem deci un caz de împrumut literar, de interinfluență culturală de la o comunitate etnico-religioasă la alta. În privința melodiei, cercetători ai folclorului muzical evreiesc au descoperit-o utilizată în diferite comunități evreiești din Franța, Germania, Ceylon, Cochin, dar cântată cu ocazia altor sărbători, precum și la nunți. Melodii asemănătoare au fost identificate de ei în muzica bizantină, precum și în cea din bisericile engleză și scoțiană. Citind aceste afirmații, ne putem gândi la melodia călătoare care a ajuns cea a imnului național israelian, Hatikva. Deci, nu este un singur caz de acest fel. Putem observa că sistemul repetării completate din strofă în strofă pe calea întoarcerii înapoi este folosit și în textul din Had Gadia, alt cântec cântat în seara de Pesah, inițial de evreii așkenazi, de asemenea influențat de un cântec popular german medieval.

Cântecul „*Ehad, mi yodea*”? a fost tradus în limba română în toate traducerile românești ale Hagadei, dar în proză și fără explicații. Am încercat să prezint acest cântec pe baza explicațiilor istorico-literare date de cercetători. În continuare adaug traducerea versificată a textului acestui cântec, făcută de subsemnatul, fără a fi poet. Am trebuit să potrivesc rima, cu ajutorul comentariilor. După cele știute de mine, este prima traducere românească versificată (nu sunt sigur, s-ar putea să greșesc).

EHAD, MI YODEA? - UNU, CINE ȘTIE?

Traducere de: Lucian-Zeev Herșcovici

Unu, cine știe,
Ce poate să fie?
Unu, știu eu!
Unu-i al nostru Dumnezeu,

Binecuvântat și Sfânt,
În cer și pe pământ.

Doi, cine știe,
Ce poate să fie?
Doi, știu eu!
Două sunt tablele de legământ
Date de Atotsfânt.
Unu-i al nostru Dumnezeu,
Binecuvântat și Sfânt,
În cer și pe pământ.

Trei, cine știe,
Ce poate să fie?
Trei, știu eu!
Trei sunt ai lui Israel tați,
Pe vecie neuitați.
Două sunt tablele de legământ
Date de Atotsfânt.
Unu-i al nostru Dumnezeu,
Binecuvântat și Sfânt,
În cer și pe pământ.

Patru, cine știe,
Ce poate să fie?
Patru, știu eu!
Patru sunt mamele lui Israel,
Care l-au născut pe el.
Trei sunt ai lui Israel tați,
Pe vecie neuitați.
Două sunt tablele de legământ
Date de Atotsfânt.
Unu-i al nostru Dumnezeu,
Binecuvântat și Sfânt,
În cer și pe pământ.

Cinci, cine știe,
Ce poate să fie?
Cinci, știu eu!
Cinci sunt cărțile din Thora,
Pe care totdeauna le vom învăța.
Patru sunt mamele lui Israel,
Care l-au născut pe el.
Trei sunt ai lui Israel tați,
Pe vecie neuitați.
Două sunt tablele de legământ
Date de Atotsfânt.
Unu-i al nostru Dumnezeu,
Binecuvântat și Sfânt,
În cer și pe pământ.

Șase, cine știe,

Ce poate să fie?
Șase, știu eu!
Șase sunt părțile învățaturii din Mișna,
Pe care nu le vom uita.
Cinci sunt cărțile din Thora,
Pe care totdeauna le vom învăța.
Patru sunt mamele lui Israel,
Care l-au născut pe el.
Trei sunt ai lui Israel tați,
Pe vecie neuitați.
Două sunt tablele de legământ
Date de Atotsfânt.
Unu-i al nostru Dumnezeu,
Binecuvântat și Sfânt,
În cer și pe pământ.

Șapte, cine știe,
Ce poate să fie?
Șapte, știu eu!
Șapte sunt ale săptămânii zile,
În ale calendarului file.
Șase sunt părțile învățaturii din Mișna,
Pe care nu le vom uita.
Cinci sunt cărțile din Thora,
Pe care totdeauna le vom învăța.
Patru sunt mamele lui Israel,
Care l-au născut pe el.
Trei sunt ai lui Israel tați,
Pe vecie neuitați.
Două sunt tablele de legământ
Date de Atotsfânt.
Unu-i al nostru Dumnezeu,
Binecuvântat și Sfânt,
În cer și pe pământ.

Opt, cine știe,
Ce poate să fie?
Opt, știu eu!
Opt sunt zilele după care pruncul e circumcis,
În cartea legământului lui Avraham înscris.
Șapte sunt ale săptămânii zile,
În ale calendarului file.
Șase sunt părțile învățaturii din Mișna,
Pe care nu le vom uita.
Cinci sunt cărțile din Thora,
Pe care totdeauna le vom învăța.
Patru sunt mamele lui Israel,
Care l-au născut pe el.
Trei sunt ai lui Israel tați,
Pe vecie neuitați.
Două sunt tablele de legământ
Date de Atotsfânt.

Unu-i al nostru Dumnezeu,
Binecuvântat și Sfânt,
În cer și pe pământ.

Nouă, cine știe
Ce poate să fie?
Nouă, știu eu!
Nouă sunt lunile rodului pântecului femeii născătoare,
După care se naște fiecare.
Opt sunt zilele după care pruncul e circumcis,
În cartea legământului lui Avraham înscris.
Șapte sunt ale săptămânii zile,
În ale calendarului file.
Șase sunt părțile învățaturii din Mișna,
Pe care nu le vom uita.
Cinci sunt cărțile din Thora,
Pe care totdeauna le vom învăța.
Patru sunt mamele lui Israel,
Care l-au născut pe el.
Trei sunt ai lui Israel tați,
Pe vecie neuitați.
Două sunt tablele de legământ
Date de Atotsfânt.
Unu-i al nostru Dumnezeu,
Binecuvântat și Sfânt,
În cer și pe pământ.

Zece, cine știe,
Ce poate să fie?
Zece, știu eu!
Zece sunt vestitele porunci,
Date în Sinai, atunci.
Nouă sunt lunile rodului pântecului femeii născătoare,
După care se naște fiecare.
Opt sunt zilele după care pruncul e circumcis,
În cartea legământului lui Avraham înscris.
Șapte sunt ale săptămânii zile,
În ale calendarului file.
Șase sunt părțile învățaturii din Mișna,
Pe care nu le vom uita.
Cinci sunt cărțile din Tora,
Pe care totdeauna le vom învăța.
Patru sunt mamele lui Israel,
Care l-au născut pe el.
Trei sunt ai lui Israel tați,
Pe vecie neuitați.
Două sunt tablele de legământ
Date de Atotsfânt.
Unu-i al nostru Dumnezeu,
Binecuvântat și Sfânt,
În cer și pe pământ.

Unsprezece, cine știe,
Ce poate să fie?
Unsprezece, știu eu!
Unsprezece sunt stelele de Iosef visate,
Așa cum le văzuse el în vis, pe toate.
Zece sunt vestitele porunci,
Date în Sinai, atunci.
Nouă sunt lunile rodului pântecului femeii născătoare,
După care se naște fiecare.
Opt sunt zilele după care pruncul e circumcis,
În cartea legământului lui Avraham înscris.
Șapte sunt ale săptămânii zile,
În ale calendarului file.
Șase sunt părțile învățaturii din Mișna,
Pe care nu le vom uita.
Cinci sunt cărțile din Thora,
Pe care totdeauna le vom învăța.
Patru sunt mamele lui Israel,
Care l-au născut pe el.
Trei sunt ai lui Israel tați,
Pe vecie neuitați.
Două sunt tablele de legământ,
Date de Atotsfânt.
Unu-i al nostru Dumnezeu,
Binecuvântat și Sfânt,
În cer și pe pământ.

Doisprezece, cine știe,
Ce poate să fie?
Doisprezece, știu eu!
Douăsprezece sunt triburile lui Israel,
Care s-au reunit apoi în el.
Unsprezece sunt stelele de Iosef visate,
Așa cum le văzuse el în vis, pe toate.
Zece sunt vestitele porunci,
Date în Sinai, atunci.
Nouă sunt lunile rodului pântecului femeii născătoare,
După care se naște fiecare.
Opt sunt zilele după care pruncul e circumcis,
În cartea legământului lui Avraham înscris.
Șapte sunt ale săptămânii zile,
În ale calendarului file.
Șase sunt părțile învățaturii din Mișna,
Pe care nu le vom uita.
Cinci sunt cărțile din Thora,
Pe care totdeauna le vom învăța.
Patru sunt mamele lui Israel,
Care l-au născut pe el.
Trei sunt ai lui Israel tați,
Pe vecie neuitați.
Două sunt tablele de legământ
Date de Atotsfânt.

Unu-i al nostru Dumnezeu,
Binecuvântat și Sfânt,
În cer și pe pământ.

Treisprezece, cine știe,
Ce poate să fie?
Treisprezece, știu eu!
Treisprezece sunt ale Domnului atribute,
De toți știute, cunoscute.
Douăsprezece sunt triburile lui Israel,
Care s-au reunit apoi în el.
Unsprezece sunt stelele de Iosef visate,
Așa cum le văzuse el în vis, pe toate.
Zece sunt vestitele porunci,
Date în Sinai, atunci.
Nouă sunt lunile rodului pântecului femeii născătoare,
După care se naște fiecare.
Opt sunt zilele după care pruncul e circumcis,
În cartea legământului lui Avraam înscris.
Șapte sunt ale săptămânii zile,
În ale calendarului file.
Șase sunt părțile învățaturii din Mișna,
Pe care nu le vom uita.
Cinci sunt cărțile din Thora,
Pe care totdeauna le vom învăța.
Patru sunt mamele lui Israel,
Care l-au născut pe el.
Trei sunt ai lui Israel tați,
Pe vecie neuitați.
Două sunt tablele de legământ,
Date de Atotsfânt.
Unu-i al nostru Dumnezeu,
Binecuvântat și Sfânt,
În cer și pe pământ.

Lucian-Zeev HERȘCOVICI
Ierusalim, Israel
aprilie 2017